

Aan de leden van de raad

Raamsdonksveer, 13 september 2024

Ons kenmerk : 20240702121028/Beleid
Onderwerp : Raadsinformatiebrief Omgekeerd werken

Geachte leden van de raad,

Op 10 september jl. heeft het college ingestemd met het Plan van aanpak voor het Omgekeerd werken. Het Omgekeerd werken gaat over een andere werkwijze binnen de gemeentelijke uitvoering van het sociaal domein. Via onderstaande raadsinformatiebrief informeren wij u over wat Omgekeerd werken inhoudt, waarom we dit doen en wat dit betekent voor de werkwijze van de gemeente en voor onze inwoners.

Aanleiding

Met de decentralisaties in het sociaal domein (2015) is de transitie in het sociaal domein afgerond. Daarna startte de transformatie in het sociaal domein. De transformatie moet ervoor zorgen dat de gemeenten de zorg en ondersteuning aan inwoners zoveel mogelijk effectief, efficiënt en in samenhang organiseren. Dit doen de gemeenten vanuit de verschillende wettelijke verantwoordelijkheden op het gebied van Wmo, Jeugd en Sociale Zaken. Met als doel om de inwoners die ondersteuning te bieden waar zij op lange termijn het meest mee zijn geholpen. Zodat zij uiteindelijk weer (zoveel mogelijk) zelf kunnen, naar eigen vermogen.

Landelijk zien we verschillende ontwikkelingen waar we als gemeente geen invloed op hebben. Voorbeelden hiervan zijn de dubbele vergrijzing¹, extramuralisering², personeelstekort en stijgende zorgkosten. Deze ontwikkelingen hebben invloed op het sociaal domein, de zorg en daarmee op de ondersteuning die de gemeente kan en moet bieden. Door deze ontwikkelingen is het niet meer vanzelfsprekend dat iedereen in de toekomst de zorg kan krijgen die ze nodig hebben. De houdbaarheid van de zorg staat onder druk. Hierdoor is het noodzakelijk om goed te kijken naar de wijze waarop de gemeentelijke dienstverlening is georganiseerd. En naar het aanbod dat vanuit de gemeente en de betrokken partners wordt geboden. Doordat de houdbaarheid van de zorg onder druk staat, is het meer dan ooit relevant en urgent om de transformatie in het sociaal domein vorm te geven. Omgekeerd werken is een middel om die transformatie te realiseren.

Wat is Omgekeerd werken?

Het principe van Omgekeerd werken heeft te maken met het centraal stellen van de hulpvraag van een cliënt. Er wordt dan vraaggericht gewerkt, dus vanuit datgene de inwoner écht nodig heeft en het te

¹ Dubbele vergrijzing houdt in dat er steeds meer mensen ouder worden en dat mensen qua leeftijd ook steeds ouder worden.

² Extramuralisering: vanuit het Rijk is beleid ontwikkeld dat ouderen thuis moeten blijven wonen en dat zij buiten de zorg en ondersteuning ontvangen aan huis en in de wijk (en niet meer via verzorgings- of verpleeghuizen).

bereiken effect, en niet vanuit diens eigen vraag of het aanbod of de regelgeving vanuit de gemeente. Dus werken vanuit de bedoeling van de wet in plaats van de letter van de wet.

Waarom Omgekeerd werken?

Gemeenten bieden vanuit verschillende wettelijke verantwoordelijkheden hulp en ondersteuning aan inwoners. Ongeveer de helft van de personen die zorg krijgen kunnen zich met enige vorm van hulp of ondersteuning goed redden. Voor deze groep personen is een standaard voorziening, instrument of product voldoende. Maar we zien ook dat er een groep inwoners is voor wie deze standaardvoorzieningen niet voldoen. Dit zijn vaak inwoners waarbij meerdere problemen (multiproblematieken) spelen. Hier moeten we maatwerk bieden.

Daarnaast zien we dat de zorg en ondersteuning nu vaak aanbodgericht is, dus vanuit het voorzieningenaanbod van een gemeente, zoals bijvoorbeeld een dagbesteding of huishoudelijke hulp. Met omgekeerd werken stellen we de hulpvraag centraal. We kijken dan hoe de inwoner het beste geholpen wordt, zodat we zijn hulpvraag passend en duurzaam kunnen oplossen. De hulpvraag van een inwoner staat centraal en wordt integraal bekeken. De ondersteuning die we bieden moet gericht zijn op het bereiken van het gewenste effect bij de inwoner. We kijken samen met de inwoner naar het effect dat hij wil bereiken en daar gaan we de ondersteuning op inzetten. We verwachten deze omslag te kunnen maken via het Omgekeerd werken en zo op een toekomstbestendige wijze onze zorg en ondersteuning te organiseren. Een voorbeeld hiervan is een inwoner die zich bij de gemeente meldt omdat hij een scootmobiel wil om naar de markt te gaan. Samen met de inwoner wordt bekeken welk effect de inwoner wil bereiken. Is dat het feit dat de inwoner naar de markt wil? Of dat hij een mobiliteitsprobleem heeft? Misschien is de achterliggende vraag wel dat de inwoner sociale contacten mist en daarom naar de markt wil. In dat geval kunnen we kijken hoe we werken aan het verbeteren van de sociale contacten, zoals bijvoorbeeld via een buddy of door naar een vrij toegankelijke dagbesteding te gaan. Hiermee kan de inwoner op de lange termijn meer geholpen zijn dan met een scootmobiel.

Wat zijn de voordelen van Omgekeerd werken?

Op het moment dat er Omgekeerd wordt gewerkt, is het mogelijk om maatwerk te bieden zonder willekeur. Dat is mogelijk, omdat er wordt gekeken naar de grondwaarden (doelen) van de verschillende wetten in het sociaal domein. Door deze in ogenschouw te nemen, is het mogelijk om te kijken naar wat nodig is en naar de effecten die we willen bereiken.

Een bijkomend voordeel is dat Omgekeerd werken het integraal werken in de gemeente makkelijker maakt. De grondwaarden van de diverse wetten in het sociaal domein zijn in grote lijnen gelijk. Hierdoor streven medewerkers uit het sociaal domein hetzelfde doel na voor hun cliënt en de inwoner.

Omgekeerd werken zorgt ervoor dat we werken in lijn met de bedoeling van de wet. Hierdoor is het geboden maatwerk toetsbaar in geval van bezwaar en beroep en ook voor een accountant of bij interne controle.

Bovendien zien we dat Omgekeerd werken aansluit bij de transformatiegedachte in het sociaal domein, waarbij we meer voorliggend en preventief willen werken. Dit houdt in dat we een collectief en vrij toegankelijk aanbod voor zorg en ondersteuning hebben waar al onze inwoners gebruik van kunnen maken. We proberen zoveel mogelijk ondersteuning collectief of via vrijwilligers te regelen en als het niet anders kan, kan een inwoner in aanmerking komen voor individuele ondersteuning. Omgekeerd werken blijkt als onvoorzien effect een grote preventieve werking te hebben. Door bijvoorbeeld aan de voorkant tijdelijk bepaalde ondersteuning of een bepaalde voorziening in te zetten, kunnen aan de achterkant (maatschappelijke) kosten voorkomen worden.

Omgekeerd werken helpt ook om meer systemisch te werken. We betrekken het gehele systeem rondom de inwoner bij de aanpak van de hulpvraag. Denk hierbij aan het sociale netwerk (familie, vrienden, burens), maar een eventuele school of al reeds ingezette zorg en ondersteuning. Hierbij staat centraal dat de omgeving en netwerk rondom een persoon verstevigd wordt. Zodat de inwoner zelf, naar eigen vermogen, aan de slag kan met het oplossen van zijn hulpvraag.

Omgekeerd werken helpt dus om uitvoering te geven aan de doelstelling van de gemeente Geertruidenberg in het sociaal domein, namelijk duurzame en passende zorg en ondersteuning te bieden waar iedereen naar vermogen aan bijdraagt (Beleidskader Sociaal domein, 2021).

Wat houdt het Plan van aanpak Omgekeerd werken in?

Van januari tot en met juni 2024 heeft de definitiefase van het project Omgekeerd werken plaatsgevonden. Hierin is in de breedte gekeken naar methodieken en definities van Omgekeerd werken en naar de werkwijze binnen de gemeentelijke uitvoering. Vervolgens stelden we een heldere definitie op wat Omgekeerd werken inhoudt vanuit de visie van het Beleidskader sociaal domein. Daarnaast maakten we de keuze om te gaan werken met de methodiek Omgekeerde Toets van Stimulansz. Ook kozen we voor het opstellen van een doorbraakplan van de methodiek Doorbraakmethode³ van het Instituut Publieke Waarden. Op basis van bevindingen in de praktijk stelden we een plan van aanpak op om het Omgekeerd werken in te kunnen voeren.

Alle medewerkers van het sociaal domein gaan een training “Werken met de Omgekeerde toets” volgen. Een aantal collega's heeft deze training een paar jaar geleden al gevolgd. Voor hen gaat het om het opfrissen en verdiepen van hun kennis. Door de training kunnen we ervoor zorgen dat alle medewerkers met dezelfde kennis starten met het Omgekeerde werken. Daarnaast gaan we via verschillende werkgroepen het Omgekeerd werken verder implementeren en borgen binnen onze werkwijzen.

Eén van de belangrijkste implementatiepunten is de juridische borging van het Omgekeerd werken via de Omgekeerde verordening sociaal domein. In het najaar van 2024 gaan we de uitgangspunten voor de verordening sociaal domein bepalen. Dat doen we door de te bereiken effecten in het sociaal domein te beschrijven. We willen uw raad graag meenemen in het bepalen van deze effecten. Hiervoor willen we in kwartaal 4 van 2024 een sessie met uw raad plannen. Uw raad kan op die manier invulling geven aan zijn kaderstellende rol. Op basis van de vastgestelde uitgangspunten kan de verordening verder uitgewerkt worden. De planning is om de verordening sociaal domein in kwartaal 2 van 2025 ter besluitvorming aan uw raad voor te leggen.

We gaan ervan uit u voor nu voldoende geïnformeerd te hebben over deze ontwikkeling.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Geertruidenberg,
de secretaris a.i., de burgemeester,

R. Brekelmans

M. Witte

³ Bij de Doorbraakmethode wordt stelt men een Doorbraakplan op voor (multiprobleem) casussen waarbij de wetgeving en regels een verkeerde uitwerking heeft voor de inwoner. Via het Doorbraakplan wordt vanuit samenwerking van verschillende disciplines een “doorbraak” geforceerd om te komen tot een oplossing van de problemen. Hierbij worden ook de financiële consequenties van maatwerk in beeld gebracht.